

MORDUCHAJ-BOLTOVSKOJ, F. D. (Red.) 1975 — Metodika izučenija biogeocenzov vnutrennych vodoemov — Naučnyj Sovet po Problemam Biogeocenologii i Ochrony Prirody, Institut Biologii Vnutrennych Vod Akademii Nauk SSSR, Izdatelstvo, „Nauka“, Moskva, 240 str.

Prezentowana książka jest, jak wynika z przedmowy F. D. Morduchaj-Boltovskiego, trzecią częścią zbiorowego podręcznika metodyki badań biogeocenologicznych, którego wydawanie rozpoczęto w Związku Radzieckim z inicjatywy B. N. Sukačeva. Pierwsza część, wydana w 1966 roku, poświęcona jest głównie badaniom biogeocenzów lądowych. Część druga, wydana pod redakcją L. A. Zenkeviča w 1970 roku, dotyczy wyłącznie biogeocenzów morskich. W omawianej książce podano natomiast prawie wyłącznie metody badań biogeocenzów zbiorników słodkowodnych, zwanych inaczej biohydrocenzami. Podręcznik ten jest przejrzystym przeglądem metod badań hydrobiologicznych zbiorników zaporowych i jezior, które zostały dokładnie sprawdzone i są powszechnie stosowane w Instytucie Biologii Wód Śródlądowych Akademii Nauk ZSRR w Boroku. Wody płynące są w nim potraktowane bardzo marginesowo i w zasadzie żaden z autorów nie przedstawił metod specyficznych dla badań w tego rodzaju wodach. Godny podkreślenia jest natomiast fakt, że w większości przypadków autorzy nie omawiają szczegółowo metod opisanych we wcześniejszych pracach lub podręcznikach, ale ograniczają się do krytycznego omówienia danej metody, nakreślenia najważniejszych punktów postępowania podczas pracy oraz udzielenia, opierając się na swoim dotychczasowym doświadczeniu, uwag metodycznych. Ponadto niektórzy autorzy przedstawili omawianą przez siebie problematykę w oparciu o wyniki własnych badań prowadzonych głównie w Rybińskim zbiorniku zaporowym. Dlatego książka ta nie jest w żadnym przypadku dublowaniem wcześniejszych opracowań metodycznych, ale ich wartościowym uzupełnieniem.

Tematami 13 rozdziałów, napisanych przez 21 autorów, są kolejno: wprowadzenie w problematykę badań hydrobiologicznych w aspekcie biogeocenologicznym oraz krótka charakterystyka biogeocenzów (F. B. Morduchaj-Boltovskoj); metodyka określania elementów fizycznej (A. S. Litvinov) i chemicznej (B. A. Skopincev) charakterystyki środowiska wodnego; mikrobiologia wody i osadów dennych (V. I. Romanenko); charakterystyka metodyki badań fitoplanktonu, szczególnie metod zbierania i zagęszczania materiału, oceny liczebności, biomasy i gatunkowego zróżnicowania planktonowych fitocenzów przy zastosowaniu metod statystycznych (G. V. Kuzmin) oraz uwagi na temat przygotowania glonów do obserwacji w mikroskopie elektronowym (I. M. Balonov); uwagi metodyczne o różnych sposobach określania produkcji pierwotnej fitoplanktonu (I. L. Pyrina); metodyka i problematyka badań mikrofitobentosu (V. G. Devjatkin) i roślinności

naczyniowej (A. P. Belavskaja); uwagi na temat badań wiciowców zwierzęcych (*Zoomastigina*) (B. F. Žukov) i orzęsków (*Ciliata*) (N. V. Mamaeva); omówienie metodyki badań zooplanktonu i neustonów oraz uwagi o badaniach populacyjnych (I. K. River); metodyka badań bentosu oraz innych biocenoz związanych z podłożem (peryfiton, biocenozy fitofilne, planktonobentos) (V. I. Mitropolskij, F. D. Morduchaj-Boltovskoj) oraz krótkie uwagi metodyczne dotyczące badań mikrozoobentosu (Z. N. Cirkova) szczegółowy opis metod oceny produkcji przedstawicieli najważniejszych grup ekologicznych: *Cladocera* (L. G. Butorin), *Tubificidae* (T. L. Poddubnaja), *Mollusca* (N. F. Smirnova), *Chironomidae* (N. Ju. Sokolova); uwagi metodyczne na temat badań ichtiologicznych (A. G. Poddubnyj, N. A. Gordeev, L. K. Ilina); krótkie omówienie zagadnień gospodarki materiałem i energią w biohydrocenozach (F. D. Morduchaj-Boltovskoj).

Treść poszczególnych rozdziałów jest ilustrowana licznymi rysunkami i tabelami. Cytowane piśmiennictwo, liczące w sumie ponad 420 pozycji, zestawione jest na końcu każdego rozdziału.

Książka ze względu na swoją bogatą problematykę i interesujący sposób ujęcia tematu z pewnością zainteresuje wielu hydrobiologów.

K. Kasprzak